

Salaviina-„Sakala“ ja Eesti riigikaitse must auk

Foto Scanpix

17. novembril leidis maksu- ja tolliamet Eesti mereväe miinijahtija (alias viinajahtija) „Sakala“ (pildil) pealt suures koguses maksumärkideta salaalkoholi ja -sigarette. Oma igapäevaeluga hõivatud ning pidevasse infotulva uppuvale kodanikule võis selline asi üllatusena tulla. Kuid kas see oli esimene kord, mil meie merevägi sellise asjaga hakkama sai?

GEORG KIRSBERG
Eesti kirjanik, politoloog
ja reservohvitser

Kurb statistika

Vaatame kõiki teadaolevaid mereväega seotud intsidente kronoloogilises järjekorras:
1998. aastal lasti reidikaater „Mardus“ valesi tööle pandud veepumba tõttu (laev pumbati vett täis!) kai ääres põhja. Algul valetas mereväe juhtkond, et põhjuseks oli puust laevakere purunemine, kuid 13 aastat hiljem tunnistas

Kaitseväge Peastaap tõe üles. Loomulikult ei karistatud mitte kedagi; ei neid, kes laeva põhja lasid, ega neid, kes tõe kinni mätsisid.

2002. aastal juhtus mereväes säherdune intsident: laeva komandör (hilisem mereväekooli ülem, personaliosakonna ülem ning tänaseks kõrge ohvitser staabis) täispeaga roojas laeva põrandale. Sellest intsidendist tehti kaks ETV „Pealtnägija“ saadet (21.09.2011 ning 15.10.2014). Viimases oleks avaldatud intsidenti tõestavad kohtumaterjalid, kuid paar tundi enne saate eetrissemine-

kut sai ERR kohtumääruse, mis keelas seda teha.

2004. aastal Kesknädal avaldas Jüri Liimi vägagi konstruktiivse kriitika mereväe korrupsiooniasjade kohta.

2006. aastal mõisteti ebaseaduslikus metsaraies kriminaalkorras süüdi mereväe kokk Vitali Elias.

2007. aastal võeti Berliinis täispeaga autojuhtimises vahele Saksamaal sõjaväeatasee ametit pidanud mereväeohvitser Jaan Kapp, kes pääses aga tänu diplomaatilisele passile. Ei Kaitseministeerium, Kaitseväge Peastaap ega mereväe staap ei kommenteerinud asja lähemalt; juhtum mätsiti kinni. Kapp jätkas teenistust ning saadeti hiljem priskele eripensionile. Kapil olid eluaegsed alkoholiprobleemid. Tollane mereväebaasi ülem Andres Ehrenbusch saatis juba 1999. aastal peastaapi ettekande, et mereväe-ülem Kapp on parandamatu alkohoolik. Selle eest tollane kaitseväge juhataja Johannes Kert, kes oli Jaan Kapi isiklik väga hea sõber, vallandas Ehrenbuschi.

2010. aastal arreteeris kapo kaks mereväe kaptenmajorit, Marovi ja Saarse, kes mõisteti kriminaalkorras süüdi riigihangetega seotud korrupsioonis. 2011. a. kevadel teenistusest lahkudes, olin mereväe ohvitser, kirjutasin Kaitseväge Peastaabile põhjaliku tagasiside seal toimuvast, mis kuidagi (mitte minu käe läbi) septembrikuus meediasse lekkis. Seepeale tollane kaitseväge juhataja kindral Ants Laaneots

nimetas mind avalikult psüühiliselt haigeks inimeseks – kõik olevat vale, ning jutul lõpp. Mereväe juhtkond sai medaleid ja ametikõrgendusi edasi.

„Admiral Pitka“ tollane komandör Indrek Vinkel vabastati juba varasemalt ametist laevas purjuspäi lällamise eest, kuid määrati mereväekooli ülemaks! Hiljem määrati ta staabilaeva „Tasuja“ komandöriks, kuid 2011. a. novembris jõi ta ennast, vorm seljas, Šotimaal ametlikul visiidil olles pilditaks, mispeale kõrge NATO ohvitser tema peale ettekande kirjutas. Selle eest Vinkel ka vallandati, sest ei mereväe ega kaitseväge juhtkond ei saanud kinni mätsida asja, mis oli NATO kõrge ohvitseri poolt dokumenteeritud. (Kõik ülejäänud joomised mereväes on alati kinni mätsitud.)

Loe edasi lk 5

JUHTKIRI

Reformierakondlikud valitsused eirasid aastaid inimeste eluasemeprobleemi

JAANUS RIIBE
Tallinna Lasnamäe linnaosa vanema asetäitja

Eestis on üliliberaalne eluasemepoliitika, kus domineerivad omanikukasutus ja vabaturumehhanism. Avaliku sektori üürikorterid on aga peamiselt mõeldud kõige suuremate toimetulekuraskustega elanikerühmadele.

Paljude elanikerühmade jaoks on, vaatamata elamuehituse kasvule viimastel aastatel, eluaseme ostmise ja üürimise võimalused hoopis halvenenud. Korterite müügi- ja üürihinnad tõusevad, kuigi samas tammuvad Eestis palgad paigal ja töötuseäär käib üles-alla, mistõttu pole inimestel mingitki kindlust, et neil ka homme on töö olemas. Erasektorist üürimisel ei saa ka rääkida fikseeritud hindadest või ohtlasest kvaliteedist, mistõttu on just vaesemad inimesed selles liberaalses olukorras ohvriteks. Paraku pole Reformierakonna juhitud valitsused andnud viimase kümnendi jooksul Tallinnale mitte sentigi niisuguste inimeste olukorra parendamiseks.

Vastupidi, endine peaminister Taavi Rõivas teatas uhkelt, et "mingite tuhandete korterite ehitamist riigi raha eest tõenäoliselt ei tule". Selline poliitika on olnud karm löök toimetulekupiiril elavatele inimestele. Riigieelarveline toetus Tallinna elamispindade arendamiseks ja sundüürnike probleemi lahendamiseks tuli riigi poolt viimati ajal, mil majandusminister oli Edgar Savisaar.

Tallinn algatas 2002. aastal programmi "5000 eluaset Tallinnasse" sundüürnikele ja suuremate toimetulekuraskustega elanikerühmadele eluaseme tagamiseks. Programmi eesmärk on olnud aidata lahendada eluasemeprobleeme noortel peredel ning nendel töötajatel ja sihtrühmadel (haridus, tervishoid, sotsiaalhoolekanne jt), kes on vajalikud linna jätkusuutlikuks toimimiseks, kuid kelle varaline seis ja sissetulekud ei võimalda korteriturult eluaset soetada või üürida.

Tallinna linnal on eluasemeprobleemide lahendamiseks hetkel 53 tervikmaja, milles on kokku 4408 korterit. Kusjuures Raadiku elurajoonis paikneb neist 1214 korterit. Lisaks on Tallinn rajanud kuus sotsiaalmajutusüksust, kus on 510 voodikohta, ja omab üle 400 üksikkorteri.

KESKMÖTE: Riigieelarveline toetus Tallinna elamispindade arendamiseks ja sundüürnike probleemi lahendamiseks tuli riigi poolt viimati ajal, mil majandusminister oli Edgar Savisaar.

Ma arvan, et riigi visiooniks ja põhieesmärgiks peaks olema muuta eluase kõigile Eesti elanikele kättesaadavaks. Eraldi võib välja tuua Helsingis ja mujal Soomes hästi toimiva süsteemi, mida oma mahult, selguselt ja lihtsusest võib võtta eeskujuks. Tallinn on oma elamuehitamisprogrammiga olnud riigis eestvedaja. Näiteks Lasnamäel on hetkel avaldanud soovi linnalt eluruumi üürimiseks rohkem kui 900 inimest. Ühest küljest näitab see, et vajadus selliste korterite järele on suur, teisest küljest aga on kohaliku omavalitsuse võimalused senise riigipoolse toe puudumise tõttu olnud piiratud. Linn on teinud kõik, mis võimalik, et aidata elanikke.

Kui rääkida Eesti olukorrast üldiselt, siis, vastupidiselt reformierakondlaste veendumusele, ei suuda vabaturg ise probleemi lahendada. Erasektori jaoks on väljaspool Tallinna saadav müügi- või üüritud oluliselt väiksem ehitamiseks minevatest kuludest, ja Tallinnas kujunevad hinnad tavainimese jaoks kättesaamatuteks. Seetõttu peabki sekkuma riik, luues oma elamuehitusprogrammi ja tagades vaesematele inimestele vajalikud elamispinnad. Näiteks Soomes ehitab riik üle 4000 korteri aastas. Munitsipaalalamud üle Eesti olekski üks lahendustest, mis hoiaks häid töötajaid Eestis.

Uus, et paljudele Eesti inimestele on tähtis, et uues koalitsioonilepingus on selgelt öeldud: luuakse meede kohalike omavalitsuste elamufondi investeeringute toetamiseks. Lisaks plaanib uus valitsus veelgi enam panustada elamute rekonstrueerimisse, et saavutada tõhusam energiakasutus. Need on tähtsad sammud, mis tagavad inimestele elamispinnad ja madalad püsikulud. Olukorda hakkab parandama ka Keskerakonna juhitava koalitsioonivalitsuse tehtav maksureform, mis tagab suuremad sissetulekud just väiksemapalgalistele inimestele.

Kohalikud omavalitsused peavad jätkama munitsipaalalamute ja sotsiaaleluruumide arendamist ning ehitamist, kuid seda saab teha juhul, kui uus valitsuskoalitsioon muudab senist, reformierakondlikku poliitikat ning toetab elamuehitust eelarveliste vahenditega.

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5
Tellimine ja levi: 6 177 717
Üldtelefon ja email: 6 274 583 kesknadal@kesknadal.ee

Peatoimetaja kt Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 571
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465

Toimetuse käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

Repinski ja Ekspressi vägikaikavedu jätkub

Vastne maaeluminister Martin Repinski (pildil) sattus kohe ametiaja alguses vägikaigast vedama Eesti Ekspressi toimetusega, kes avaldas nädal tagasi loo, milles süüdistas Repinskit ... Hollandi juustu müümises. Mõõdu- nud reedel pressikonverentsi andnud Repinski jagas küll põhjalikke selgitusi, kuid kahtlused pole siiski veel vaibunud. Esmaspäeval kogunenud Keskerakonna juhatus leidis, et hetkel pole põhjust Repinski tagasikutsumiseks ministriametist.

"Olen olnud oma ettevõtete, sealhulgas Konju kitsefarmi aktiivsest juhtimisest eemal enam kui kaks aastat. Esmalt ehitasin 2-3 kuud üles Konju talupoodi Tallinnas, seejärel tulid valimised ja Riigikokku minek 2015. aastal. Kahjuks on mind Konjus olnud selle aja jooksul väga vähe," rääkis Repinski. "Samas ei andnud ma juhtimist üle õigel hetkel ja kogu täiega, vaid püüdsin sellega osaliselt kursis olla ja seda jätkata. Seetõttu tekkis ka töötajatel ja partneritel ootus, et just mina peaksin nendega kõige enam suhtlema. Kuna ma aga näiteks Riigikogu või komisjonide istungil olles partnerite ja töötajate kõnesid vastu ei võtnud ega neile ka hiljem tagasi helistanud, siis ei saanud probleemid lahendust, vaid kuhjusid."

Pressikonverentsi lõpetuseks teatas maaeluminister, et ta

on otsustanud end nüüdsest Konju talu ja teiste ettevõtete, sealhulgas mittetulundusühingute juhatustest taandada.

"Osalus jääb alles, aga juhtimisega ei hakka enam üldse tegelema," lausus Repinski.

Repinski suhtes lahvatanud rännaku suhtes on sõna võtnud näiteks ettevõtja Ott Pärna, kes leidis, et Repinski ümber toimuv on sisuliselt võrreldav koolivägivallaga. "Kõik need, kes on ettevõtjana kätt proovinud (sealhulgas terve plejaad nõ "bootstrappinud" start-uppe Eesti maffiast) teavad, et alustav ettevõtja laveeribki elu ja surma, maa ja taeva, unistuse ja reaalsuse vahepeal. Puht kodanikuna seda saagat vaadates lõhnab see väga avaliku ja haige verjanu järele (millest ettevõtluskogemuse ja seega eluvõõramad poliitkasvandikud enamasti ilma jäävad), ning mida siis üheskoos ja kõige vähemkogenenuma ning noorema/nõrgema poliitiku peal välja elatakse."

Eesti suurim mahetootja Juhan Särgeva aga ütles meediale järgmist: "Nüüd on suur pahameelepõlv tõusnud, sest neid armukadedaid pole vähe, et kitsekarjusest sai minister. Nüüd on kaebajad pannud ka oma fantaasia mängu, aga mulle see muinasjutt „Kitsekarjusest ministriks“ meeldib. Sellepärast mina ei torma teda süüdistama."

Juncker: Ilma Venemaata ei saa üles ehitada Euroopa julgeolekut

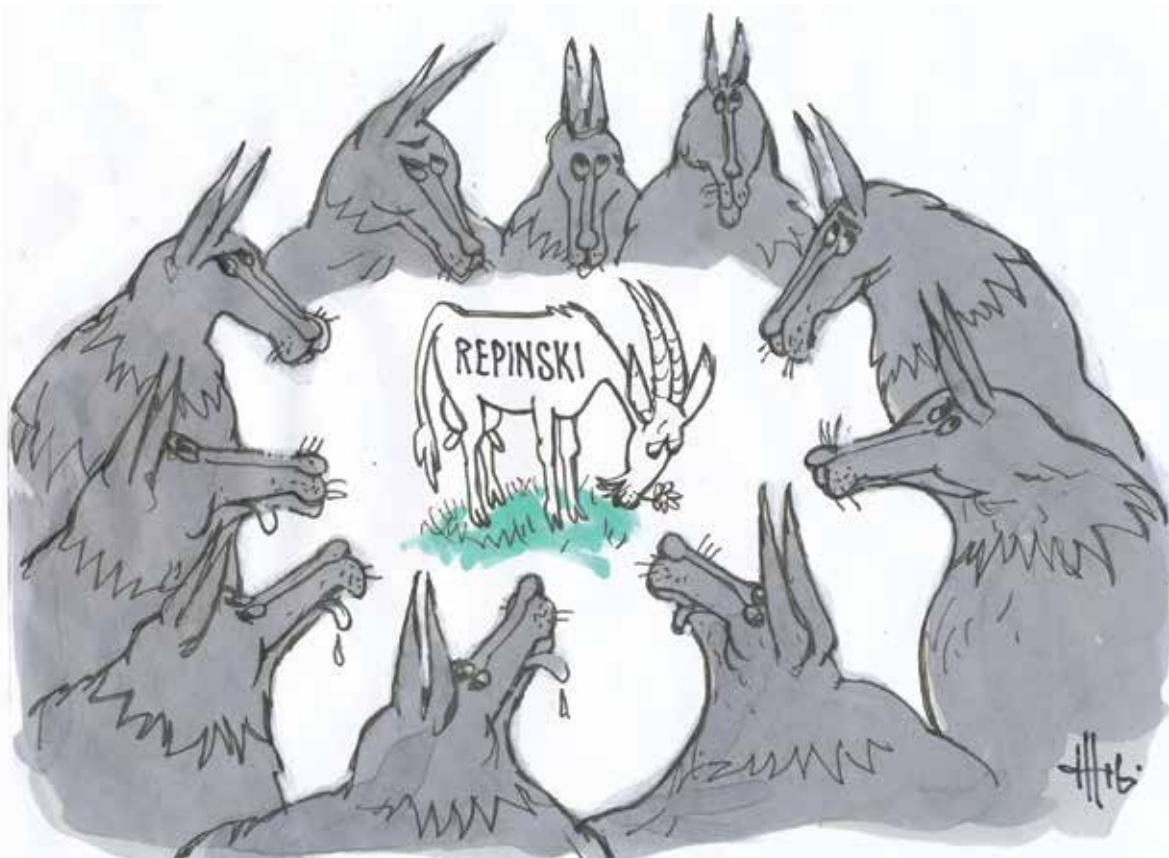
Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker (pildil) ütles 26. novembril intervjuus Euronews'ile, et Venemaad tuleb austada ja ilma Venemaata ei saa üles ehitada Euroopa julgeolekuarhitektuuri. Juncker tõi välja, et Euroopa Liit hõlmab 5,5 miljonit ruutkilomeetrit, Venemaa seevastu 17,5 miljonit ruutkilomeetrit. Tema sõnul tuleb Venemaad kohelda kui isiksust, kui riiki, kus elab uhke rahvas. „Meil tuleb palju õppida Venemaad tundma, me oleme väga ignorantsed praegu selles küsimuses,“ ütles Juncker. Juncker väljendas soovi alustada Venemaaga läbirääkimisi kui võrdne võrdsega. Ühtlasi kritiseeris Juncker USA presidenti Barack Obamat, kes nimetas Venemaad „regionaalseks võimuks“. „Sellise hinnangu andmine oli Obama poolt suur viga,“ märkis Juncker.

Euroopa peab olema USA välispoliitika sõltumatu, ütles Juncker. Tema sõnul USA teeb seda, mida peab õigeks, ja eurooplased lähtuigi endi huvidest.

USA uueks presidendiks valitud Donald Trumpi kohta ütles Juncker: "Ma ei tunne teda. Vähesed eurooplased on temaga kohtunud, lisaks Nigel Farage'ile. Oma arvamuse kujundan välja pärast seda, kui mul on olnud võimalus Trumpiga koos arutada meie ajastu ees seisvaid väljakutseid." Kuna Euroliidu võimsaim mees Juncker teatab, et Brüssel näeb Venemaas olulist partnerit, kellega koos ühist tulevikku üles ehitada, on Kesknädala hinnangul Eestil vajalik see tõde kõrva taha panna. Eesti majandus on halbade suhete tõttu Venemaaga juba küllalt palju kannatanud.

HIIBUSE NÄDAL

Tarmo Tamm: fraktsioonijuhi töö on minu elu vastutusrikkaim amet

23. novembril valiti Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni esimeheks Tarmo Tamm (pildil). Kesknädal sel puhul küsis kauaaegselt omavalitsusjuht ning kuueaastat aastat parlamendiliikmeks olevalt poliitikult intervjuu.

Tarmo, oled intervjuu ilmumise hetkeks olnud täpselt nädala Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni esimees. Kas oled juba sisse elanud ning millised olid kiireimad asjad, mida pidi lahendama?

Sisseelamine võtab loomulikult aega, sest ettepanek asuda fraktsioonijuhiks tuli minu jaoks veidi ootamatult ja ettevalmistumise aeg jäi lühikeseks. Pärast Kadri Simsonit, kes juhtis fraktsiooni seitse aastat, on uuele juhile kõrged ootused, sest Kadri on seadnud lati väga kõrgele. Täna erakonna esimeest ettepaneku eest asuda fraktsiooni juhtima, samuti tänan erakonna juhatust ja fraktsioonikaaslast mulle antud usalduse eest.

Esimene tööaeg mõõdukalt kiirelt ja lahendamist vajavaid küsimusi oli palju. Uued komisjonide koosseisud, kokkulepped IRL-i ja SDE fraktsioonide juhtidega, uued fraktsiooniliikmed Riigikogus, rahanduskomisjonis menetletavad eelnõud, valitsuskabineti vahetus ja palju muud. Mõni lõuna jäi tõesti vahele ja ajalehed jäid lugemata. Tänu tegusatele abilistele Gretale ja Kätklile suutsin kõige kiiremad asjad siiski ära lahendada. Suur abi esimesel tööaegal oli fraktsiooni uuest aseesimehest Erki Savisaarest, kellega kujunes koostöö meeldivaks juba esimesest päevast alates. Endisest fraktsioonijuhidest jäi ametisse ainult Valeri Korb ja loodan väga tema kogemustele fraktsiooni juhtimisel.

Kui palju õnnitlusi uue ameti puhul tuli?

Uue ameti puhul oli õnne-soovide hulk üllatavalt suur, võrreldes tavapärasega kasvas sõnumite ja telefonikõnede arv kordades. Kõige suuremat rõõmu tundsid mu ametikõrgendusest kodukandiinimesed.

Kuidas on fraktsiooni töötajate meeskonnaga, kuuldavasti vajavad ministrid endale häid abilisi, ning esmajärjekorras vaadatakse just seni fraktsiooni abistandit nõunike poole?

Vastab tõele. Lisaks sellele, et meie fraktsioonist läks viis Riigikogu liiget kandma valitsusvastutust, läks koos nendega ministeeriumitesse ka kuus tublit nõunikku. Plaanis on töö ümber korraldada selliselt, et tulevikus ei saa fraktsioonis olema enam niipalju nõunikke ja töökohustused tuleb ümber vaadata. Väiksemale arvule töötajatele on võimalik aga maksta kõrgemat palka ja neid on parem tööalasel motiveerida.

Sinu senine kogemus parlamendis on olnud olla opositsioonis oleva fraktsiooni liige. Mis nüüd muutub, kui Keskerakond on peaministri erakond?

Valitsuses olek muudab oluliselt fraktsiooni tööd. Arupärimisi ei ole enam vaja esitada ja infotunnis küsimuste esitamise au jääb peamiselt opositsiooni erakondadele. Samuti ei pea me eelnõudega niipalju vaeva nägema kui opositsioonis olles. Põhiliselt tulevad seaduseelnõud ministeeriumitest, ja sealne kompetentsi ning mahuvõimekusega on meil keeruline võistelda, kuid ega seda pole vajagi. Tuleb leida tihe kontakt ministeeriumitega, et saaksime eelnõudega tutvuda ja kaasa rääkida juba nende koostamise algfaasis.

Palju on räägitud Keskerakonna fraktsiooni sisemistest vastuoludest, tihti ka lõhest fraktsiooni liikmete vahel. Kuidas sina sellesse suhtud? Mida plaanid teha, et fraktsioon ühtne püsiks?

Mingid vastuolud kindlasti on, aga millises erakonnas neid poleks? Mingit lõhet fraktsioonis mina aga ei näe. Olen kindel, et kui inimestega rääkida ja nende soovid ära kuulata, siis on võimalik ühtsena edasi minna. Plaanis on fraktsiooni töö ümber korraldada ja ootan igalt fraktsiooni liikmelt ettepanekuid, kuidas nemad seda töökorraldust näevad. Riigikokku saavad targad inimesed, kes kindlasti on ka isiksused, ja targad ei hakka ometi enda valitsuse ja peaministri jalgealust õnestama. Mis on alternatiiv? Kas uuesti opositsiooni?

Sinu õlgadele on pandud väga suur vastutus, sest eks Keskerakonna fraktsiooni ühtsusest sõltub valitsuse stabiilsus. Kas saad ikka rahulikult magada pärast fraktsiooni esimeheks valimist?

Fraktsioonijuhi amet on minu elu kõige raskem ja vastutusrikkam amet, aga koos heade inimestega saan loodetavasti ka selles ametis hakkama. Olen loomult meeskonnamängija ja loodan oma meeskonna toele. Pärast esimest "Foorumi" saadet ei tulnud terve öö und, aga elu on mind karastanud ja üldiselt magan nüüd hästi.

Peaminister Jüri Ratas on rõhutanud, et senine teerullipoliitika peab muutuma ning parlamendi opositsiooni ettepanekuid tuleb sisuliselt arutada, mitte lihtsalt sellepärast kõrvale heita, et eelnõu esitaja on vales erakonnast. Kuidas sina sellesse suhtud?

Olen peaministriga absoluutselt nõus, sest head ette-

panekud on alati teretulnud ja leiavad kindlasti ka arvestamist, kui nad viivad meie elu edasi. Raadiosaates öeldi mulle, et nüüd aitab valitsus Tallinna linnal Linnahalli korda teha ja et sellest võidab Keskerakond. Minu jaoks täiesti arusaamatu lähene! Sellest ehitusest võidavad kõik Eesti inimesed ja kogu riigi

kindlasti jätkuvad. Peame tegema valitsusega tihedat koostööd, et meil oleks hea ülevaade meie ministrite väljasõitudest maakondadesse ja nende plaanidest.

Riigikogu fraktsioon on endale saanud viis uut liiget, kellel ühelgi pole parlamendikogemust. Kas näed selles probleemi, kuidas aitad neil inimestel Riigikogu tööga kiiresti kohaneda? Riigikogu Keskerakonna fraktsioon sai väga

tugeva täienduse, sest kõigil uutel fraktsiooni liikmetel on omavalitsuse tasandil

majandus. Konverentsikeskus on tähtis kogu Eestile, ja pole tähtsust, milline erakond Tallinnas valitseb. Meil on liiga palju erakondadevahelist vastandumist, ja see ei vii elu edasi.

Opositsioonis olles korraldas Riigikogu Keskerakonna fraktsioon peaaegu iga kuu väljasõite eri maakondadesse, et tutvuda kohaliku elu, ettevõtluse jm-ga. Kas see jätkub ka nüüd, valitsuse juhtide, või plaanid väljasõite praktikakuidagi muuta?

Arutame fraktsiooni liikmetega läbi, ja kui seda peetakse vajalikuks, siis väljasõidud

juhtimiskogemus ja nad saavad kindlasti ka Riigikogus väga hästi hakkama. Alati võivad nad pöörduda minu, fraktsioonikaaslaste või nõunike poole, ja loodan, et sisseelamine Riigikogu töösse saab olema kiire ja valutu.

Oled olnud Riigikogu liige alates 2011. aastast ja enne seda kauaaegne Põlva linna-aga. Aga milline on sinu tööalane elu enne seda olnud? Mina jagan oma tööalase elu kahte etappi. Paarkümmend aastat olin tööl tänase nimega majandis Põlva Agro, kus alustasin tööd mehhaanikuna ja jõudsin välja töökojajuhatjaks ning juhatuse liikmeks.

Olin põllumajandusreformi komisjonis ja aitasin läbi viia Eesti ühe õnnestunuma reformi. Sellest majandist on pärit kaks Aasta Põllumeest – üks suurtootja ja teine talupidaja. Tagasi vaadates ei pea piinlikkust tundma, et midagi läks valesti.

Ülejäänud elu olen rahvast teeninud. Töötasin kaks aastat Põlva valla osavalla vanemana, kuus aastat Põlva vallavanemana ja üksteist aastat Eesti ühe elujõulisema omavalitsuse Põlva linna linnapeana. Nüüd olen teist koosseisu Riigikogu liige ja enne fraktsiooni esimeheks valimist olin rahanduskomisjoni aseesimees.

Olen oma töömeheteel liikunud sammhaaval ülespoole ja ühtegi astet pole vahele jäänud.

Kui fraktsiooni juhtimise kõrvalt peaks ka vaba aega jääma, mida kõige meelsamini ette võtad?

Olen kaua tegelnud spordiga, olen mitmekordne Eesti meister ja sport paelub mind ka tänasel päeval. Vähemalt korra nädalas käin ujumas ja Tallinnas olles püüan igal õhtul teha jalutuskäigu ümber vanalinna. Mul on kodus kaks Tiibeti mastifit ja minu kodus olles nemad juba ei lepi olukorraga, et ma neid metsa jalutama ei vii. Koortega tegelemine võtab omajagu aega ja nad on head stressimaandajad. Oma kodus juba tegevusest puudust ei tunne ja kõige paremini ma tunnengi ennast kodus.

Lõpetuseks, millist raamatut viimati lugesid?

Viimati lugesin Aadu Jõgiaasa raamatut "Veretu võitlus Eesti eest 1991". Tõeliselt põnev oli toonaseid sündmusi taas meenutada. Suur tänu neile inimestele, kes meile vabaduse töid, aga kahjuks oleme neid liiga vähe märganud ja tunnustanud.

Mihhail Stalnuhhin: Koostööle Venemaaga mõnes valdkonnas alternatiivi pole

Eesti ja teised Balti riigid on suurimad kaotajad Euroopa Liidu poolt kehtestatud Venemaa-vastaste sanktsioonide tagajärjel, selgub Genfi rahvusvaheliste ja arengu-uuringute instituudi (PSIG) raportist. Eesti puhul on eksport Venemaale kahe aastaga kõige rohkem kahanenud, selgub Genfi teadlaste koostatud analüüsist.

Kui Eesti eksport Venemaale moodustas 2013. aastal kogu Euroopa Liidust väljapoole minevast Eesti ekspordist 39,5 protsenti, siis 2015. aastal oli väljapoole EL-i suunduv ekspordis Venemaa osakaal 26,8 protsenti, mis teeb languseks 12,7 protsendipunkti. Lätil oli sama näitaja 10,7 ja Leedul 9,1 protsendipunkti. Järgnesid Slovakkia (7,7), Tšehhi (7,3), Poola (7,2) ja Soome (7,1). Euroopa Liidu keskmine on 2,8 protsendipunkti.

Kesknädal palus seda kom-

menteerida Riigikogu rahanduskomisjoni esimehel Mihhail Stalnuhhinil (Keskerakond):

Tagantjärele tark olla on lihtne, kuid mõnevõrra labane. Mis mõtet on praegu meelde tuletada pronksiööd ja Eesti tollase peaministri kuulsat lauset, et Vene transiiti polegi meil vaja? Või seda lugu, kuidas Eesti loobus Nord-Streamist? Venemaa sanktsioonid lihtsalt tegid lõpu pikaajalisele protsessile, mille käigus me ise puurisime auke oma paadi põhja.

Hetkel on vaja vaadata tulevikku. See on nagu poksis: kaotab see, kes hiljem reageerib. Ning küsimus on selles, et kes esimeste hulgas saab aru, et koostööle Venemaaga mõnes valdkonnas alternatiivi pole.

Kui räägitakse sellest, et idanaabriga ei saa äri teha poliitilistel põhjustel, siis ütlevad seda reeglina needsamad inimesed, kes entusiasmiga ootavad majanduslike suhete laienemist kommunistliku Hiinaga või mõne režimiga Lähis-Idas, kus

BNS ja ERR avaldasid 7. novembril uudise sellest, et Eesti ja teised Balti riigid on suurimad kaotajad Euroopa Liidu poolt kehtestatud Venemaa-vastaste sanktsioonide tagajärjel.

turupäeval keset pealinna päid raiutakse. Retoorikat on vaja vahetada.

Kui küsitakse, et millega võib Eesti Vene turul läbi murda, siis on selleks näiteks teede remont, vee- ja kanalisatsioonisüsteemide projekteerimine ja rajamine, prügimajandus ja heakorrasus. Mõned asjad veel, mis aitaksid meil oma majandust tervendada.

Jah, oleme sanktsioonide tõttu palju kaotanud. Eriti kahju on põllumeestest, kelle elu on „tänu“ Aafrika sigade katkule ja Euroopa sanktsioonipoliitikale põrguks tehtud. Aga oleme veel elus, mis tähendab, et kõike on võimalik parandada. Rahvald minu arvates on see soov olemas; nüüd on vaja, et see soov majandussuheteid parandada tekiks ka riigil.

Ootused ja lootused peale kaotatud kümnenääd

Põhiseaduse kohaselt on Eesti iseseisev ja sõltumatu demokraatlik vabariik, kus kõrgeima võimu kandjaks on rahvas. Tegelikuses vaidlevad õigusteadlased juba aastaid selle üle, kui palju meil rahvusvaheliste lepingute tõttu seda iseseisvust ja sõltumatust üldse veel on säilinud.

JAKKO VÄLI
kolumnist

Kuid kui meil ka puudub iseseisev välispoliitika, siis sise- poliitiliselt on riigi toimimine ja tasakaalustatud areng nii täna kui ka tulevikus meie endi poolt valitud võimumeeste kätes.

Venemaa kui Mordor ja Eesti kui Põhja-Korea

On kurb paratamatus, et mida viletsamini läheb majandusel ja mida kiiremini kasvab rahva rahulolematuse valitsejatega, seda kõvemini hakkas Toompea (THI ajal ka Kadriori) taguma sõjajätkummi. Uue valitsuse ametisseastumisega loodan ma esmalt, et see halb komme kaob. Oleme maailma võimsaima sõjalise alliansi täieõiguslik liige; sealt edasi aga ei tohiks me jätkata mitte relvade täistamisega, vaid diplomaatiaga. Kõige tõhusam kaitse sõja ärahoidmiseks on läbi aegade ikka olnud diplomaatia.

Võin vaid arvata, mida tundsid peale USA presidendivalimiste tulemuste selgumist need Ees-

ti poliitikud, kes valimiskampaania ajal võtsid avalikkuses mõnitada president Trumpi tema vaadete või esinemisstiili pärast. Ehk aitab see mõnel neist edaspidi keelt hammaste taga hoida? Sest USA-l kui superriigil ei ole sõpru. On vaid huvid, ja need muutuvad ajas. Mulle jääb sügavalt arusaamatuks Eesti võimupoliitika hirm USA ja Venemaa suhete paranemise pärast. Me justkui olemegi enast häälestanud sellele lainele, et kuhjame Venemaa piiri äärde järjest rohkem järkjärguliste sõjatehnikat, teeme seda sisuliselt oma laste ja vanurite arvelt – muutes sellega oma olematu majanduskasvu tingimustes järjest rohkem Põhja-Korea sarnaseks. Muide, propaganda on Eestis võtnud sellised mõõtmed, et inimesed kardavad sõita Venemaale. Põhjamaade Veneet-

On lootuste aeg. Ja need lootused baseeruvad suuresti uuenenud Keskerakonnal ning konkreetselt Jüri Ratasel.

siaks nimetatud Peterburi koos Ermitaažiga jääb mõnele eestlaste põlvkonnale avastamata, sest Venemaa kujutatakse Mordorina, mida ta ei ole. Nii nagu Toompea poliitik ei sarnane keskmisele eestlasele, nii ei kõni ka Venemaal ringi ainult lühikest kasvu Volodja-nimelised kurjapid. Ja Eestist ei saa mitte kunagi Põhja-Koread!

Keskerakond peab ka edaspidi võtma enda kanda venelaste ja eestlaste vahelise sideme hoidja rolli. Osalesin möödunud suvel eestlaste „dessandis“ Peterburi, kus 1000 eestlast vallutasid meile sajandeid tagamaaks olnud imekauni linna ja meid võeti väga hästi vastu. Tallinn on selles mõttes olnud juba aastaid teerajaja, et lisaks Venemaal läbi viidud jõulukampaaniatele vene turistide meilemelitamiseks on tegeldud ka kultuurivallas ja jagatud kogemusi kohalike omavalitsuste edusammudest. Ma loodan, et novembris 2017, kui pärast kohalikke valimisi saab uueks Tallinna linnapeaks kas Mihhail Kõlvart või Yana Toom, jätkub heade sidemete hoidmine idanaabriga. Sest lahti me Eestimaad Vene piirist lükata ei saa ning parim julgeolekutagatis pole madallende sooritavad

NATO lennukid, vaid normaalne läbikäimine üksikisikute ja organisatsioonide tasandil. Normaalne suhtlemine ka meie endi venelastega, kelle jaoks Eesti on kodumaa. Nii et esmalt ootan Jüri Ratase valitsuselt seda, et Toompea lõpetaks välispoliitiliste teemade viigilehena kasutamise sisepoliitilise alastuse katmiseks! Jätkem

Julgeolek diplomaatidele ja sõjaväelastele, hinnates ja austades nende igapäevast tööd! Ning võtkem eeskujuna Lätist, kes alustas Moskva dialoogi pingete

formierakonna tipptegijate naised, elukaaslased ja armukesed pidid lahkuma oma kaks tuhat eurot kuus sisse toovatelt nõunike ametikohtadelt. Ühe

tult palju juhumust ja jultumust ka ministeeriumites ja ametites ning riiklikes sihtasutustes. EAS ei ole suutnud, vaatamata jagatud raha suurele hulga, anda

LOOTUSTE AEG: (vasakult) Aadu Must, Ivvari Padar, Heimar Lenk ja Viktor Vassiljev kirjutavad alla koalitsioonileppele. Usus, et uus valitsus suudab realselt elu Eestis paremaks muuta. Foto Indrek Veiserik

lõdvendamiseks piiril; võtkem eeskujuna Soomest, kes oskab ja tahab käituda iseseisva riigina!

Jüri Ratas ja Reformierakonna Augeiase tallid

Nii nagu Elise kuninga Augeiase tallidesse oli paarikümne aasta jooksul kogunenud meeletu kogus sõnnikut, nõnda ootab ka Jüri Ratase valitsust ees reformierakondliku sõnniku rookimine Eesti avaliku sektori tallidest. Mul tuli lausa pisar silma, kui lu-gesin, kuidas õnnetud Re-

ministri kaasa teise juures nõunikuks, ja vastupidi. Selline tore ringmäng, nagu vanasti: kes aias, kes aias, reformikas on aias ja lükkab teise sisse!

Juba on peavoolumeedias üles kutsutud uut valitsust peatuma ja mõtlema: kas ikka on vaja teha riigiparaadis suurpuhastust? Vastus on ühene: mitte ainult pole vaja, vaid suisa peab tegema! Viimaste aastate korruptsioonijuhumid on näidanud, et mädad pole mitte ainult meie kohtud ja julgeolekustruktuurid, vaid lisaks sellele on uskuma-

olulist impulssi mitte ühelegi majandussektorile. Riigi Kinnisvara tähendab lagunevaid hooneid ja korruptiivseid hankelõpetamisi. Eesti Energia mädapaise on vaja lahti harutada. Esimese konkreetse sammuna lõpetamaks riikliku süüdimatu katkuna levimine tuleks Jüri Ratasel leida munad ning, hoolimata Margus Tsahkna vastuseisust, kutsuda Euroopast tagasi Juhan Parts. Kaljulaid on ametisse määratud, ilmselt oleks ka Ossinovski sellega vaikides nõus.

Kas 2017. aasta e-valimised tulevad vanade vi

Kevadel tehti uus Riigikogu valimise seadus, mis jõustub 1. jaanuarist 2017 ja säilitab kõik e-valimiste probleemid ning lõi senise valimiskorralduse segipaiskamise tõttu juurde uusi riske.

VIRGO KRUVE
e-valimiste vaatleja

Kaotatakse maakondlikud valimiskomisjonid, likvideeritakse elektroonilise hääletamise komisjon, Vabariigi Valimiskomisjon jääb töötuks esindusfiguuriks ning kogu töö ja vastutus läheb loodavale riigi valimisteestusele ja maakonna valimisjuhtidele. Muutuste eestvedaja Martin Kuk (Reformierakond) lahkus suvel parlamendist. Veel jõuab ausate valimiste juurde naasta.

Mida on vaja muuta?

Esiteks peab e-valimine toimuma ka valimispäeval ehk

pühapäeval, sest Põhiseadus ei sisalda mõisteid „eelhääletus“ ega „e-hääletus“ ja kogu valimise toimub valimispäeval. Kui maksuametile tuleb deklaratsioon esitada seaduses antud kuupäevaks, siis e-maksuamet ei lõpeta arvutis deklaratsiooni esitamist 4. päeval enne tähtaega. See oli algusaegadel tehniline põhjus, miks arvutis antud e-hääli ei oleks valimispäeval suudetud eraldada paberil antud häältelt.

Valijate elektroonilist nimekirja ehk pabersedeli saanute kandmist andmebaasi ja nende võimalike topelthäälte (e-häälte) tühistamist lubati juba 2011. valimiste järel moodustatud Riigikogu komisjonile. Vahepeal möödunud kolme valimisega ei ole seda tulnud. Mina kahtlen Eesti e-riigi võimekuses valijate elektroonilise nimekirja realiseerimiseks lähiajal ja pakun valimispäevaks e-hääletust ainult eelhääletusel antud e-hääle muutmiseks.

Valimispäeval ehk pühapäeval ei saaks esmakordselt e-häält anda ega jaoskonnas e-häält ümber valida. Nii teavad kõik jaoskonnad, kellel on valimata ja kellel on antud hääle paberil või arvutis. Keegi ei saaks anda rohkem kui ühe hääle. Selle muudatuse kulu on väike, piirdudes serveri sisselülitamisega pühapäeval. Samuti võib see olla lühemalt

See ei ole normaalne, et tsaar Nikolai II ajal sündinud ja Eesti Vabariigis Konstantin Pätsi ajal valimisõiguse saanud inimesed on e-valimistel nobenäpud, kes tegutsevad vähemalt minuti kiiremini neist 60 aastat noorematest.

avatud kui jaoskonnad, et jõuaks tehnika transportida valimistulemuse kokkulegemise ruumi.

Teiseks on vajalik seaduses laiendada auditeerimise ulatust, et see toimiks sõnaselgelt ka

erafirmalt tellitud tarkvarale, millelega valijad annavad hääle ja loetakse kokku tulemus. Seda ei ole kindlasti tehtud neljal viimasel valimisel ja auditeerimine on tähendanud osalusvaatlust, et tarkvara paigaldatakse juhendi järgi. Samuti ei hõlmanud auditeerimine seaduses antud nõuete järgimise kontrolli. Näiteks toimus logifailide tervikluse kontroll enne tulemuse sisestamist valimiste serverisse 2013. kohalike ja 2014. Euroopa Parlamendi valimistel, aga 2015. Riigikogu valimisel toimus see

enne, kui valimistulemus andmebaasi sisestatakse. Ka tulevane seadus ei nõua seda valimispäevaks:

§ 60¹. (10) Riigi valimisteestuse juht allkirjastab elektroonilise hääletamise tulemused pärast elektroonilise hääletamise süsteemi andmete tervikluse kontrolli.

Kolmandaks tuleb seaduses luua võimalus e-häälte lugemiseks ka mõnel teisel päeval kui valimispäeval. Mõelge erakorralisele olukorrale, kus valimistulemuse kokkulegemise hoonet ei saa kasutada, näiteks tehti pommiähvardus. Või olukord, kus korraldajad tahtlikult manipuleerivad tulemusega. Praeguse seaduse järgi ei oleks hilisem lugemine kuidagi seaduslik. Isegi kui tuvastaksime e-valimiste tulemuse lugemisel pettuse, jääks kehtima valimispäeval saadud tulemus.

Neljandaks jätkub huvide konflikt elektrooniliste häälte kokkulegemisel, milles osalevad Vabariigi Valimiskomisjoni liikmed krüptvõtmete omanikena ja nende pädevusse kuulub

siiani elektroonilise hääletuse kohta esitatud kaebuste lahendamise. Mullu otsustasid nad jätta minu kaebuse läbi vaatamata. Uue seaduse ainus positiivne areng ongi esmakordselt võimalus esitada kaebus seaduse täitmata jätmise kohta, kui valimistoiming erineb seaduses sätestatust. § 68. (1) Isik, kes leiab, et valimiste korraldaja on rikkunud tema õigusi või rikkunud seadust muul viisil, võib esitada avalduse puuduse kohta valimiste korralduses.

Viendaks on oluline lükata 1 tunni võrra edasi e-häälte lugemise alustamist ja alustada seda alles 20.00 ehk valimisjaoskondade sulgemise järel. § 60¹. (1) Riigi valimisteestuse teeb elektroonilise hääletamise tulemused kindlaks valimispäeval pärast kella 19.00.

See aeg oli viimati ettekäanne, miks ei lubatud protsessi pildistada ega filmida. Ideaalis on e-valimiste lugemine telestudios ja otseülekanedes.

Kuendaks tuleb lühendada e-valimiste aega ja võrdsustada see jaoskondade lahti-

t ehk rikas riik ja vaene kodanik

Kõige suurem kulissidetagune vastasseis saab korruptsiooni ja onupoliitika lõpetamise puhul olema just IRL-i ja kahe vasakerakonna vahel. Kuid see ei tohiks Ratast ja Ossinovskit morjendada, sest IRL on selles koalitsioonis nii ehk naa asendatav vigur ja tema poputamise peakski piirduma ebaproportsionaalselt suure arvu ministrikohtade andmisega. Siinkohal räägib hea Jüri kindlasti sellest, et ta on poliitikasse toonud uue paradigma ning kolm koalitsioonipartnerit on võrdväärseid,

taustsüsteemi arvestades saabub juba lähiaastatel võimalus sellel tolm maha pühkida ja seda reaalselt töösse rakendada. Teatud tingimustes võib see protokoll meid kaitsta paremini kui traataed piiril või Abramsi tankid Tapal.

Hea haridus, normaalse struktuuriga keskklass ja rikkad omavalitsused Reformierakonna valitsemisel kaotas Eesti ühiskond oma arengus kümme aastat. Ansi-pi ajal alanud stagnatsioon

Reformierakonna võimuperioodi jääb iseloomustama mõte, et kogu aur kulus vile peale.

hoolimata kohtade arvust Riigikogus. Nõus! Ülbus ja Suure-Petri/Väikesse-Petri mentaliteet peaks jääma minevikku. Kuid poliitikas ei ole sõpru, vaid konkurendid, ja seda saab Keskerakonna uus juhtkond kogeda juba üsna pea, kui kohalikel valimistel üritab IRL neid kogu hingest auklikuks tulistada ning nii mõnigi omavalitsus asub juba aasta pärast tegema taas koostööd Reformierakonnaga. Selles võib üsna kindel olla. Sest kui ka tekivad vastuolud Toompeal, ent saadaks kätte näiteks Tallinna linnakassa – siis võib IRL koalitsioonist sirge seljaga lahkuda, viidates taaskord näiteks protokollile Ühtse Venemaaga või toppides piirilepingusse Venemaaga taas mingit preambulat. Muide, mitte mingil juhul ei tohi Keskerakond ühepoolset lõpetada koostööprotokollil Venemaaga võimuparteiga. Globaalset

ning tegevusetus (kärpimine ja närutamine riiklikul tasandil ei ole tegevus!) jättis meid ilma paarikümnest tuhandest väikesest eestlasest ning viis kodumaalt umbes sada tuhat eestimaalast. Rahvusena jääme ellu kindlasti, sest näiteks peale Põhjasõda oli meid, eestlasi, alles jäänud alla kaheksaja tuhande. Kuid täna elame hoopis teistes tingimustes ning noortel on globaliseeruva maailmas hea tahte korral sellised võimalused, millest esimese Wabariigi aegne inimene unistadagi ei osanud. Lahkuvad siit laia maailma kui siin oma kohta ei leia.

Reformierakonna võimuperioodi jääb iseloomustama mõte, et kogu aur kulus vile peale. Kuid olukord pole veel lootusetu, mis siis, et oma riigis pettunute hulk kasvas juba enamuseks. Jüri Ratas, Sul on erakordne vastutus tegutseda tasakaalukalt, ilma liigse „väga selgelt“ kor-

rutamiseta, taastades järgmise kahe ja poole aastaga, mis Riigikogu valimisteni jäänud, rahva usu oma riiki. See on täielik anomaalia, et euroopalikus, liberaalse majandusega demokraatlikus riigis moodustavad väikesearvulise keskklassi avaliku sektori töötajad ehk ametnikud! Ettevõtte registreerimisel minutite jooksul puudub mõte, kui sa ei leia endale kvalifitseeritud töjõudu. Ma siiralt lootan, et IRL-i eestvõttel sisse seatud tasuta kõrgharidust modifitseeritakse sel moel, et maksumaksja ei peaks enda kanda võtma meditsiinipersonali väljaõpetamist Põhjaamaadele või et oma värske diplomiga töötukassasse suunduvate humanitaaride asemel luuakse õpetajaks õppijatele motivatsioonisüsteem kuni tasuta korteri ja tulumaksuoodustuseni välja. Ma usun Mailis Repsi ning lootan väga, et ta vahetab ministrina välja suure osa ministriumikaadrist, sest need tegelased on täna pigem õppeasutuste vaenlased kui toetajad/abistajad. Head haridust osati väärtustada juba enne maailmasõdu ning paindlik haridussüsteem, mis toetab ettevõtjate vajadusi ja tehnoloogiat arengusuundi, on ühiskonna edu alus.

Uue koalitsiooni programmist tõuseb minu jaoks reljeefselt esile kaks lubadust: tösta maksumaxa miinimum viiesaja eurooni ning kaotada maavalitsused. Siiani on keskvoim järjepidevalt astunud samme, mis muutsid kohaliku omavalitsused võimuparteidele kuulekateks üksusteks. Täna tundub reaalne, et lõpuks

rakendub ka Eestis Euroopa kohalike omavalitsuste harta. Parteikontoriteks muudetud maavalitsused lähevad ajaloo prügikasti ja maksumaksja tänab Ratast valitsust. Kartelli-parteidest kaotab sellest kõige rohkem IRL, kes on aastatega, mil võimukoalitsioonis osaletud, näidanud täiesti uskumatut osavust erinevate avaliku sektori ametikohtade mehitamisel. Värgisi ametisse pandud TTÜ rektor Aaviksoo on muidugi üks markantsemad näiteid. Maksumaxa tulu tõus koos kolmandast lapsest alates 300-eurose toetusega annab Eestimaa peredele lootust. Kõige selle positiivse foonil lootan, et uuesti makstavat matusetootust läheb eelolevatel aastatel vaja vähem kui Reformierakonna võimuperioodil.

On lootuste aeg. Ja need lootused baseeruvad suuresti uuenedu Keskerakonnal ning konkreetselt Jüri Ratasel. Olmalt poolt lootan, et minu lemmikpoliitik Jevgeni Ossinovski leiab värske isana ja ühe koalitsiooni käilakujuna taas üles selle hingamise, mis tal erakonna esimeheks saades oli. Vahepeal tundus, et tema isa probleemid varjutasid ka noore põlvkonna kõige säravama ja intelligentsema poliitiku meele. Mis IRL-i puutub, siis tuleks nii Ratasel kui ka Ossinovskil neisse shtuda kui täpipoistes, kellele anti viimne võimalus ennast parandada ning kes nõudmiste asemel peaks hakkama oma minevikus tehtud vigu parandama, alustades Juhani Partsi asemele Kontrollikotta uue kandidaadi määramisest.

Salaviina-„Sakala“ ja Eesti riigikaitse must auk

Algus esilehel

2011. a. detsembris karistati mereväe ülema Igor Schvedet ja tema staabiülema Ivo Värki ministri auditi poolt rahatrahviga ebaseaduslike riigihangete eest.

Kuid kedagi ei vallandatud ning Schvede ülendati 2013. a. Kaitseväge Peastaabi ülemaks (tähtsuselt teine mees peale kaitseväge juhatajat), 2016. a. sai ta Kaitseministeeriumi teeneteristi ning edutati kõrgepalgalisele kohale – Eesti sõjaväeliseks esindajaks EL ja NATO juures.

2016. a. 17. novembril avastati miinilaevalt „Sakala“ suur kogus salakaupa. Kedagi vastutusele ei võetud, laeva läks kohe uuesti NATO missioonile Eestit esindama. Laeva komandör Ott Laanemets on kaitseväge juhataja Riho Terrase isiklik hea sõber.

Kasutu ja kallis

Siin ei ole aga midagi uut – salaviinaäri on Eesti mereväes aegade algusest saati aetud. 2000. aastal ilmus Eesti Ekspressis artikkel „Eesti merevägi kui naljanumber“, kus kõige muu kõrval ka mahhinatsioonid salaviinaga esile tuuakse. Kas ja kui palju kasumist saab endale kaitseväge juhataja, on raske öelda, kuid miskipärast tolereerivad nad kõik seda meeleldi.

Tänavu 22. novembril esitas mereväeülema Sten Sepper silmakirjaliku žestina kaitseministrile tagasiastumisavalduse, mis ka rahuldati, ning Sepper määrati uuele ametikohale Kaitseväge Peastaapi. Saamatu ja korrumpeerunud mereväeülema kasutas tekkinud skandaali hoopis ametikõrgenduse väljalunimiseks.

See oli siis vaid see, mis teada on, n-ö jäämäe tipp. Enamiku oma korruptsioonist ja sigadustest on mereväe juhtkond koostöös Kaitseväge Peastaabiga kinni mätsida suutnud. Lisaks sellele valitseb mereväe haldusalal vägagi ebaterve vaimne õhkkond – kõik räägivad kõiki taga, ülemused alluvaid ja vastupidi, sest inimese karjäär on otseselt seotud sellega, kui palju ta ülematele suitsunurgas pugeda jõuab.

Mereväe juures aga on kõige olulisem märkida, et tegemist on täiesti kasutu väeliigiga, mida lahinguolukorras kasutada ei saa. Sellele on Leo Kunnas juba ammu tähelepanu juhtinud, et vaid vigase miinijahtimisvõimekusega, millele meie merevägi on üles ehitatud, pole meil sõjalaolukorras midagi peale hakata, sest meie vaenlasele puudub huvi meie rannikuvett mineerida. Mereväe ülalpidamine on üüratult kallis – see on riigikaitse must auk, mis neelab meeletult raha, ilma igasuguse kasuliku väljundita.

Meie kunagine kaitseminister Mart Laar isegi ütles selle 2011. a. oktoobris välja, et miinijahtijate ostmise oli raharikastel aastatel tehtud mõtlematu tegu ning et võimalik plaan on nende mahamüümine, misjärel allesjäänud merevägi piirivalvega ühte liita. See oleks õige plaan. Kuid kohe peale seda sai Laar infarkti, lahkus poliitikast, ning see plaan unustati. Kaitseväge juhatajatel Laaneotsal ja Terrasel ei ole mingit isiklikku huvi seda asja käsile võtta, lihtsam on oma aeg rahulikult täis tiksuda, korralagedus kinni mätsida, ning pensile minna.

Kuidas saab üldse võimalik olla, et üks väeliik selliselt toimib? Viga on personalipoliitikas, mis saab alguse kaitseväge juhtkonnast. Ülendades juhtpositsioonidele valesid inimesi, sünnivad ka valed otsused, korruptsioon ning korralagedus. Sõjaväes kehtib reegel, et üksus omandab väga kiiresti oma ülema näo. Mereväe olukorras peegeldub kaitseväge juhtkonna olemus.

Laaneots ja Terras

Meie taevani kiidetud nelja-tämi-kindral Laaneots ei ole muud kui tuhm vene polkovnik, kelle suur juhtimiskogemus seisneb vaid oskuses kuulata, kuidas teda kiidetakse, mitte aga probleemidele vastuastumises. Selle kaitseks tuleb enda lähedale ülendada „ohvitseri“, kes oskavad neist probleemidest ringiga mööda minna ja neid kinni mätsida. Terras on vaid tema noorema generatsiooni saapaviksija, kes on küll käinud Läänes palju õppimas, kuid isikuomaduste poolest ohvitseriks kõlbmatu, puhas parketiohviter, kes ei oma ühtegi praktilist üksuse juhtimise kogemust, lähtuvalt millest ei saa ta enda alluvusse ülendada korralikke sõjaväelasi, kes tema võltsautoriteeti ohustama hakkaksid. Mereväe korruptantide ülendamine enda lähedusse on ka selles mõttes kasulik, et neid saab hästi kontrollida ja on garanteeritud, et nad suu kinni hoiavad, kuna neil on plekk küljes, mille eest neid kergesti vallandada saaks.

Karjäär meie kaitseväge kõrgemal tasandil toimib endiselt nagu NSV Liidus – aparaadimängud. Jüri Toomepuul oli õigus, kui ta (Laaneotsa) kohta ütles, et inimese võib küll punaarmeeest välja võtta, kuid punaarmeeest inimesest enam kätte ei saa. Samamoodi ei ole punaarmeeest meie väest välja rookinud ka noorema generatsiooni ohvitserid, kes Läänes õppinud, sest mitte ükski kool ei muuda inimese olemust.

Tsiteerides Eesti filmiklassikat: matsid jäävad matsideks! Ja kuna ka Kaitseministeeriumi juhtkonnal pole senini olnud huvi süüdlasi vastutusele võtta, siis ongi mereväest kujunenud suletud üksus, mis mitte ei teeni maksumaksjate, vaid kitsa korrumpeerunud karjeristide kliki majanduslikke huve.

gadega?

Logifailide kontroll häältelugemise järel paljastas 2014. aastal kriitilise vea „Logi terviklikkus on rikutud“, kuid seda ei uuritud ega selgitatud enne tulemuse kandmist valimiste infosüsteemi. 2015. aasta Riigikogu valimistel logifaile enam avalikult ei kontrollitud ja keelatud oli pildistamine ning filmimine.

olekuga, et vähendada häältelugemise tõhusust. See ei ole normaalne, et tsaar Nikolai II ajal sündinud ja Eesti Wabariigi Konstantin Pätsi ajal

valimisõiguse saanud inimesed on e-valimistel nobenäpud, kes tegutsesid vähemalt minuti kiiremini neist 60 aastat noorematest. 104-aastase naise poolt

e-valimine alla 35 sekundiga on häältelugemise tunnus. Kui presidenti valinud saadikud said noomida õiguskantslerilt ja justiitsministrilt oma sedeli

pildistamise ja foto avaldamise eest, siis miks lubada Reformierakonna sisevalimiste sarnaselt väärkasutada inimeste identiteeti nende nimel hääletamiseks?

Mis viib seitsmenda ja eelnevatest tuleneva probleemini,

et väljaspool jaoskonda ei saa garanteerida vaba ega salajast hääletamist. Äkki tuleks võtta eeskujuga teistest elektroonilist valimist kasutatavatest riikidest, kus see toimub jaoskondades valimismasinatega? Meil ei ole vaja neid ehitama hakata, sest tarkvara ja personaalarvutiga süsteem on olemas. Me viime internetis hääletamise lihtsalt sisevõrgu põhimõttele, mis kaotab üsna kõik e-valimise rünnakuvõime probleemid. Kaovad ründevektorid valimise vabadusele, hääle salajasusele, valija arvutite, valimiste serverile ja kahtlused ebatruulisuses. Valija sisend on ainult hiire ja klaviatuuriga.

Valimisi ei võideta hääle andmisega, vaid tulemuse lugemisega. See oli Reformierakonna valimisreklamis 2011, et 2007. aastal oli kaalukeeleks vaid 1% valijatest.

TALLINNA TV

5. - 11 detsember 2016

ESMASPÄEV, 05.12.

07:30 Info TV
08:00 Nädal +*
09:00 Linnaosa lood*
09:30 Kultuurimeeter*
10:00 Majad ajas*
10:30 Nädal +*
11:30 Rahvalõõts 2016*
12:00 Pillimeeste klubi*
13:00 Multifilm. Romeo ja Julia*
14:30 ReklaamiTV
15:00 OTSE: Ülekanne Riigikogust
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 272/322
19:00 TÄNA. Lühiauudised
19:02 Kodupaik
19:30 Terve tervis
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +
21:00 Tana maailmas
21:20 Naised, kes ei nuta
22:00 Pall korvi
22:30 TÄNA. Uudised
22:40 Kaksteist (USA, Prantsusmaa, 2010)
00:15 TÄNA. Uudised*
00:45 TANA +*
01:15 Tana maailmas*
01:30 ReklaamiTV

TEISIPÄEV, 06.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 272/322*
09:50 Terve tervis*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Kodupaik*
11:00 Naised, kes ei nuta*
11:40 Pall korvi*
12:10 Ülekanne Riigikogust*
16:20 Kodupaik*
16:50 Naised, kes ei nuta*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 273/322
19:00 TÄNA. Lühiauudised
19:02 Kultuurinädal pealinna
19:30 Keskkonnapäev
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +
21:00 Tana maailmas
21:20 Vaba mõtte klubi
22:20 TÄNA. Uudised
22:30 Itaalia miniseriaal. Kuningajaht - narkorühm 4/6
00:20 TÄNA. Uudised*
00:50 TÄNA +*
01:20 Tana maailmas*
01:35 Kultuurinädal pealinna*
02:05 ReklaamiTV

KOLMAPÄEV, 07.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 273/322*
09:50 Keskkonnapäev*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Kultuurinädal pealinna*
11:00 Vaba mõtte klubi*
12:00 OTSE: LV Pressikonverents
12:30 Rändur. Lissabon*
13:00 ReklaamiTV
16:00 Vaba mõtte klubi*
17:00 LV Pressikonverents*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 274/322
19:00 TÄNA. Lühiauudised
19:02 Tallinna TVs tulekul
19:10 Meedia keskpunkt
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +
21:00 Tana maailmas
21:20 Dokumentaalfilm. Meie unelmate maa - Austraalia (2013)
22:45 TÄNA. Uudised (subtiitritega)
22:55 Meedia keskpunkt*
23:45 TÄNA. Uudised*
00:15 TÄNA +*
00:45 Tana maailmas*
01:00 ReklaamiTV

NELJAPÄEV, 08.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 274/322*
09:50 LV Pressikonverents*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Meedia keskpunkt*
11:20 Dokumentaalfilm. Meie unelmate maa - Austraalia (2013)*
12:45 Pillimeeste klubi*
13:45 ReklaamiTV
16:10 Vanad autod 2/3
16:40 Meedia keskpunkt
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 275/322
19:00 TÄNA. Lühiauudised
19:02 Rändur. Laevajutud
19:30 HeadRead 2016. Dave Hutchinson ja Euroopa sügis
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +
21:00 Tana maailmas

21:20 Teie arvamus, paluni!
22:05 Tervisevõti.
Dr Viktor Vassiljev
TÄNA. Uudised
22:40 Vaba mõtte klubi*
22:50 TÄNA. Uudised*
23:50 TÄNA +*
00:20 TÄNA +*
00:50 Tana maailmas*
01:05 ReklaamiTV

REEDE, 09.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 275/322*
09:50 Tervisevõti.
Dr Viktor Vassiljev*
TÄNA. Uudised*
10:25 Teie arvamus, paluni*
10:35 Majad ajas*
11:20 HeadRead 2016. Dave Hutchinson ja Euroopa sügis*
12:20 Rändur. Laevajutud*
12:50 Läbi aegade. Ingeri bastion 2/2*
13:30 ReklaamiTV
16:15 Teie arvamus, paluni*
17:00 Minu Lasnamäe 2/5
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Veresidemed 276/322
19:00 TÄNA. Lühiauudised
19:02 Vintskapit soklini
19:30 Kultuurimeeter
20:00 TÄNA. Uudised
20:30 TÄNA +
21:00 Tana maailmas
21:20 Teatrijutud
21:50 Koht. Tantsivad Mihhail Barošnikov ja Ana Laguna (Rootsi, 2009)
22:20 TÄNA. Uudised
22:30 Itaalia miniseriaal. Kunagi pole liiga hilja 2/2
00:05 TÄNA. Uudised*
00:35 TÄNA +*
01:05 Tana maailmas*
01:20 ReklaamiTV

LAUPÄEV, 10.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:30 TÄNA +*
09:00 Draamaseriaal. Veresidemed 276/322*
09:50 Terve tervis*
10:20 TÄNA. Uudised*
10:30 Kultuurimeeter*
11:00 Stiilistuudio
11:30 Kodupaik*
12:00 Rändur. Laevajutud*
12:30 Teatrijutud*
13:00 Inimeste lood
13:30 Koht. Tantsivad Mihhail Barošnikov ja Ana Laguna (Rootsi, 2009)*
14:00 ReklaamiTV
16:15 HeadRead 2016. Dave Hutchinson ja Euroopa sügis*
16:45 Teie arvamus, paluni*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:05 Vintskapit soklini*
18:30 Kas tohib? Maire Meldre (2015)
19:00 BBC loodussari. Meie erilised loomad 1/17
19:30 Rahvalõõts külas 2016
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 Tallinna TVs tulekul
20:30 OMG TV
21:15 Draamaseriaal. Newsroom 2/25
22:10 TÄNA. Uudised
22:15 Itaalia miniseriaal. Teine elu 6/6
23:55 Kultuurimeeter*
00:25 OMG TV*
01:10 TÄNA. Uudised*
01:30 ReklaamiTV

PÜHAPÄEV, 11.12.

07:30 Info TV
08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 Tervisevõti.
Dr Viktor Vassiljev*
Stiilistuudio*
08:55 Kas tohib? Maire Meldre (2015)*
09:25 TÄNA. Uudised*
09:55 Rahvalõõts külas 2016*
10:00 Naised, kes ei nuta*
10:30 BBC loodussari. Meie erilised loomad 1/17*
11:10 Itaalia miniseriaal. Teine elu 6/6*
13:15 ReklaamiTV
14:45 Vaba mõtte klubi*
15:45 Terve tervis*
16:15 Kultuurimeeter*
16:45 Vintskapit soklini*
17:15 TeTeVeke lastele
17:45 OMG TV*
18:30 Stiilistuudio*
19:00 Draamaseriaal. Newsroom 2/25*
20:00 Nädal +
21:00 Teatrijutud*
21:30 Inimese mõõde
22:20 Nädal +*
23:20 Rändur. Laevajutud*
23:50 Inimeste lood*
00:20 Inimese mõõde*
01:10 ReklaamiTV

Veste Eesti poliitika igapäevaelust

„Nii nad tõmbasidki vasakule,“ konstateris eks-kaitse-, majandus-, haridus- ja teadus- ning välisminister Jürgen Ligi Aktuaalsele Kaamerale, ja lisas sülitades „Raisk, luuserid!“. Ning hõikas oma ametistlahkuvale nõunikule järele: „Vii Taavi-poisile kakaod, tal närvid ikka täitsa läbi!“ AK operaator pühkis kaamera rätkuga süljest puhtaks ja vaatas ringi, kas reporter annab talle ülesandeks veel kedagi filmida.

Riigikogu suitsukambris käis kõvem tossamine, sest Vabaerakonna ja Reformierakonna saadikutel olid närvid läbi – esimestel, sest neil ei läinud õnneks valitsusse pääseda; teistel, sest Reformierakonna valitsusest lahkumise tõttu tuleb neil nüüd Riigikogust lahkuda. Eriti murelikud olid muidugi oravad, kes Riigikokku alles jäid, sest peenhäälestamine jäi pooleli. Keegi targem neist leidis küll internetist üles seletuse, et see pidavat tähendama teise eluaasta ilmingut, kus toimub keeleliste väljundite täpsustamine, aga kuidas see on seotud poliitikaga, ei suutnud nad kuidagi siduda. Talvik piüdis küll neile selgeks teha, et tegelikult on väljend „peenhäälestamine“ vastutusest kõrvale hiilimine, aga ega teda keegi kuulda võtnud, sest Vabaerakond oli nende arvates Riigikogus ikka veel õpipoisiroolis.

Paanikas Postimehe aja-kirjanik, kes oli end ka suitsukambri nurka sättinud, ei suutnud ikka veel šokist üle saada: Reformierakond valitsusest läinud ning vastu kõiki ootusi ja peale pidevaid mõnitavaid artikleid oli Trump USA-s ikkagi võidu saanud, ehkki Clintoni-proua sai 2 miljonit häält enam. „Kuidas siis nii, et riik, mida me oleme toonud kogu aeg demokraatia eeskujuks, saab nii ebademokraatlikult presidendid?“ ohkas ta valjuhäälselt. „Jah, ei ole neil veel korraliku e-hääletust, siis oleks võidu saanud see, kel vaja!“ kõlas suitsukambris talle vastuseks. Ehmatasid kõik ja vaatasid ümberriingi, kes see sedasi ütles, aga ühtegi keskerakondlast läheduses ei paistnud, ja nii püüti jätta muljet, et kõik on korras ja midagi pole öeldud, kuid mõttesse jäid kõik. Aasta oli olnud karm: Ühendkuningriiki sõuab Euroopast eemale, Euroopa Liidust ähvardavad lahkuda presidendiks saamise korral ka Prantsusmaa presidendikandidaadid. Kui nii edasi läheb, siis viimasteks riikideks Euroopa Liidus on Balti riigid... Samal ajal istusid Keskerakond, sotsid ja IRL koalitsioonikõnelustel ning panid uut koalitsioonilepingut kokku.

„Nii, kuhu me nüüd jääme?“ küsis peatne peaminister. „Ah, jaa, majandus oli meil teemaks. Niisiis, Kadri, sinu ettepanek oli, et tagame Eesti majanduses suure osakaalu või kasvupotentsiaaliga tööstus- ja teenusmajanduse sektoritele konkurentsivõimelise maksu- ja regulatiivse keskkonna... Sel-

lest arusaamiseks tuleb Keeleinstituut appi kutsuda, aga las ta olla, küll me asjad pärast selgeks räägime. Vot Mailisel on konkreetne jutt: motiveerime omavalitsusi lasteaiaõpetajate palkade tõstmisel kooliõpetajate palga alammääran. Muidugi, ka siin saame pärast arutleda, milles see motivatsioon seisab, sest kui raha ei ole, siis motivatsioon on lahja.

See edendab soovahetuse lihtsustamisel läbi transsoolistele vastutulemise välissuhtlust ja majandusvabadusi ning parandab rahvusvahelisi hinnanguid Eesti kohta.“

Jüri Ratas peatas näost õhetavate noormeeste entusiasmi kerge muigega: „Räägime ikka tõsiselt probleemid enne sirgeks, siis võite oma eralõbudega edasi

Foto Facebookist

TEEB MEELE MAGUSAKS: Ajakirja Pilkaja (köverpeegelpildis AjaPilk) peatoimetaja Andrus Tamm pakub oma külalistele vastlakukleid igal aastaajal. Pilkaja on ilmunud alates 2011. aasta aprillist, tuues iga kuu lugejateni värsket nalja ja satiiri nii sõnas kui ka pildis, enamjaolt Eesti autoritelt. Esindatud on karikatuur, koomiks, luule, anekdoot, aforism, lühijutt, naljand.

Vot see integratsiooni osa on väga OK, kuulake kõik:

Tagame riigi poolt kehtestatud keelenõuete täitmiseks vajalikku ja kvaliteetse eesti keele õppe kättesaadavuse. Rajame Narva ja Tallinna eesti keele majad, mis korraldavad tasuta eesti keele kursusi, töötavad välja õppe- ja metoodilisi materjale jm. No lõpuks jõuavad need Mihhail Stalnuhhini poolt kirjutatud eesti keele sõnastikud ja õpikud ka praktilisse kasutusse. Muidu on teine vehkinud neid teha järjepanu, aga ega teiste erakondade ministrid pole lubanud neid kasutusse võtta... Margus Tsahkna ja Jevgeni Ossinovski tõstsid peaaegu üheaegselt käe. Ossinovski sai sõna: „Me siin Margusega sooviksime lisada koalitsioonilepingu sotsiaalpoliitika osasse sellise klausli, et võiks anda inimestele õiguse „muuta oma sugu“ ilma meditsiinilise sekkumiseta.

minna, Marje ja Jevgenia. Nüüd läheme puhvetisse õhtustama ja siis jätkame ministrikohtade jagamisega ning see ei ole sugugi nii lihtne, kui koolimatemaatikas on jagamine, sest ükski jagamistehe või isegi integraal ei aita kaasa sellele loogikale, kuidas neid kohti poliitikas kellelegi antakse.“

Nõupidamistuba tühjenes ja sammud kustusid koridori-sügavikes. Ainult Taavi Rõivas istus veel viimaseid minuteid peaministri kabinetis, rüüpas kakaod ja hammustas kitsejuustu peale ning kirjutas Jõuluvanale kirja, et soovib saada Riigikogu asespiikriks, sest ligi 350 000 € laenukohustust on vaja kuidagi kustutada pensionieaks ja ega temale sobivad ametid väga saadaval ole.

Andrus Tamm, ajakirja Pilkaja peatoimetaja

Kellakeeramine põhjustab stressi

Taas saime hakkama järjekordse kellakeeramisega, mis paljudele vaid stressi tekitab. Nagu Postimehest lugesin, kannatavad piimaandjad rohkemgi, kui inimesed, sest vaesed lehmad ei suuda ju piima produtsseerimist ometi tunniks ajaks seisma panna – piim lihtsalt ju tuleb ja tuleb... Selleks lehmalt luba küsimata.

Küsiksin lihtsa küsimuse: milleks seda kellakeeramist meile vaja on? Teadupärast enamik läheb hommikul kell 8 tööle ja lõpetab kell 17. Kui sügisel niikuinii valget aega jääb vähemaks, siis paljud meist kasutavad seda piskut valget aega mitte enne tööle minekut, vaid just peale tööd, näiteks koduaias veel lehtede riisumiseks või õunte korjamiseks jne.

Nüüdne kellakeeramine tabas aga täpselt „naelapea“ pihta – päevapealt võttis meilt ära selle viimase valge aja tunnikese, ja peale viit pole enam mõtet pimedas aeda minna...

Kellele on see kasulik? Ehk on meie eurosaadikud nii lugupeetud ja esitavad Europarlamendis seaduseelnõu kellakeeramise tühistamiseks?

Postimehest leidsin BNS-i uudise, milles öeldakse, et Ungari tahab kellakeeramise lõpetada. Kella keeramisest loobudes paranevat ungarlaste vaimne tervis ja suurenevat riigi tootlikkus. Aastaringse suveaja positiivse aspektina tuuakse välja pikem valge aeg päeva teises pooles, mis leevendab depressiooni mõju ja vähendab suitsiidset käitumist.

Udo Knaps, Märjamaa, Rapla maakond

Rahakotilauluke

Ühel seikleval Vabaduse Rüütlil olgu rahakott alati vöö, et saaks üht-teist tallele panna, olgu siis päeval või ööl.

Ühel rändaval Vabaduse Rüütlil on Ärma võtmekimp alati vöö. Metsi, maid ja südameid võita – üks see olegi rüütlite töö!

Luuletanud Reeli Reliikvia

Veerand sajandit +/-

Poliitkarussell täistuuridel käima lükatud. Tavakodanik saab toimuvat vaid huviga jälgida. Loota jääb, et kujunenud koalitsioon ei "koti" elanikkonda ega lepingukaaslast. Ootaks mõistlikke kompromisse ja poliitkorrektheid väljendus.

Mind ajendas kirjutama hoopis lähimenevik. Augustis tähistasime iseseisvuse taastamise veerandsajandit.

Oluline roll selleaegsetel sündmustel oli Rahvarindel. Juubeli puhul üllitas Rahvarinde Muuseum toimetiste 2. väljaande. Selle 15 autorit, praegugi veel pildil olevad inimesed, kirjeldavad tollaste sündmuste arengut ja inimeste rolli selles. Näiteks sain huvitava tõdemusena teada siis kasutatud elektroonilise sõja elementidest. Toimetiste sisu, nagu ka muuseumi ekspositsioon, on põhiliselt sündmuste ja juhtide keskne. Rahvarinde tugevus seisib aga tuhandetes toetajates kogu maal. Muuseumi juht pr. Helen Lausmaa nentis piirkondades ja ettevõtetes toimunud kajastavate säilikutega vahetusest. Toimetistes käsitleb ainult Ester Šank seda teemat Raplamaa ajalehe Ühis-
töö materjalide põhjal.

Teatavasti olid selleaegsed ettevõtete juhtivtöötajad kõik ainupartei liikmed. Nende seas oli karjääriskommunistide kõrval ka ideelisi. Eriti hull oli aktiivsete rahvarindelaste olukord liidulise alluvusega ettevõtetes. Iseenda põhjal võin väita, et viimane aeg on seda aega käsitlevad fotod ja muud materjalid välja otsida, sünd-

mused mälus läbi seedida ja kirja panna, kuidas tegevus kusagil oli korraldatud, millised oli suhted juhtkonnaga, kes olid aktiivsed inimesed, samuti Interrinde tegevusest jne. Näiteks meie hulgast juba lahkunud Tallinna Masinatehase laske-sektsiooni esimees Valdur Rohtla oleks võinud kirjeldada interrindelaste ultima-

Eesti Rahvarinde ajaloolised ettevõtmised kogu omalatuslikkuses ja tähenduslikkuses nõuavad nobedat ja hoolsat põlistamist sõnas ja pildis, sest ajahammast ei tohi meelest lasta. Seepärast kunagised vabanemise rindejoontel tegutsejad (sel pildil Heinz Valk ja Rein Veidemann) tuletavad meelde kõigile, kes miskitpidi on olnud Rahvarindega seotud, üllast kohustust talletada oma mälestusi ja meened sel Eesti elu olulisel ajajärgul toimunust ja tegijaist.

tumit relvahoidla võtmete üleandmiseks ja olukorra lahendamist. Inimeste areng, seisukohtade muutumine, meeolu peaks kajastama järgmistes toimetistes. Selleks sulg pihku või arvuti taha! Toimetiste 3. köite esitlemisel jääksid siis pildile laiemale avalikkusele vähem tuntud tublid inimesed. Mõõdunud raamatuesitlust meenutavad Marcella Lepa fotol olevad vallatute nägudega selle aasta juubilarid. **Einar Lepp**

Võtame laenu kõige selle jaoks, mida Reformierakond jättis tegemata!

Kui valitsus võtab laenu aitamaks mõnda kõrgtehnoloogilist tööstusharu Eestis käima lükata, saab laenu varsti tagasi makstud ning kiirteed valmis ehitatud, lasteaiad ja koolid remonditud, õpetajate palgad inimväärseks tõstetud.

Mind ajas päris vihale, kui Andrus Ansip, kelle töömaa asub hoopis Brüsselis, hakkas häälekalt sõna võtma Eestile laenu võtmise vastu. Teine persoon, kes nagu rikkis gramfon ketra juba ammugi ajaloo prügi-kasti viskamist ootavaid Reformierakonna tõesid, on endine haridus- ja teadusminister Maris Lauri.

Nende Reformierakond pole rahvast mitte kunagi hoolinud ega hooli tõenäoliselt ka tulevikus, kui just mingit imelist ümbersüüdi ei juhtu, millesse mina aga ei usu. Euroopa Komisjoni asepresident Ansip ei saa meie valitsusel keelata laenu võtta, eriti kui selle tagajärjel hakkame rohkem raha teenima.

Mulle tundub, et just nii lähebki, sest uus valitsus paistab olevat tegude valitsus, aga mitte selline nagu oli kunagine Ansipi oma, kes lubas Eesti viia viie rikkama riigi hulka. Ega pole see ka niisugune nagu Rõivase valitsus, kelle arvates Eesti juba oligi rikas Põhjamaa, kus peab tegelema ainult „peen-häälestamisega“.

Kui Eesti valitsus võtab laenu

selleks, et aidata siin käima lükata mingit kõrgtehnoloogilist tööstusharu, mille tulemusel saame hakata suurt raha teenima, siis saab varsti tagasi makstud nii see laenu kui ka valmis ehitatud kiirteed, remonditud lasteaiad ja koolid, tõstetud õpetajate jt haridustöötajate palgad inimväärseks. Nii isegi võime mõne aja pärast, kes teab, jõuda kümne rikkama riigi hulka. Maailmas on olemas palju häid tehnoloogiaid,

me ei pea neid isegi hakkama välja tööta. Mõistliku tasu eest on neid võimalik siin kohe rakendada hakata! Nii saamegi paljuigatsetud kalleid töökohti. Kõik see aga peab teenima rahvast, kelle elujärke saab siis ka tegudes, mitte ainult sõnades, parandama hakata.

Siis hakkavad viimaks ka palgad kasvavatele hindadele järele jõudma ja inimesed ei pea elu seeshoidmise nimel end surnuks töötama, nagu mingi tarkade ekspertide rühm soovitas. Minuteada tehakse nn rikkaste riikides palju vähem tööd kui meil, aga ikka teenitakse seal mitmeid kordi rohkem raha.

Ei maksa tähelegi panna

oravapartei tegelaste kibestunud väljaütlemisi, mida kolletavad ajalehed varjalt üles nopivad ja oma lugejaskonna hoidmiseks kasvõi iga päev ära trükivad. Veel hullem on, kui valitsus laseks end sellest infomürast eksitada ja ennast igast pahatahtlikust torkest häirituna tunneks. Samas tuleks ikka kuulda võtta ka tavaliste inimeste ettepanekuid, milles on iva. Lootkem, et praeguse ja eelmise valitsuse vahe olekski selles, et uus valitsus ei suutu oma rahvasse pahatahtliku üleolekuga, mida eelmine valitsus igal sammul välja laskis paista. Samas ei tohi lasta end igasugustest pahatahtlikest rünnakutest eksiteele viia.

Väärikas lipukiri

Nii nagu Keskerakonna ja selle rajaja Edgar Savisaare juhtumõtteks on alati olnud võitlus vaesuse ja ülekohtu vastu, nõnda peab see olema ka Jüri Ratase valitsuse lipukiri.

Heiki Veidebaum, Keskerakonna liige Tallinnast

Eesti riigikaitse must auk

Kui Postimees avaldas artikli ülisuurest salasigarettide ja -alkoholi kogusest Eesti mereväe miinijahtijal „Sakala“, alustas Postimehe reporter kirjeldust järjekordsest skandaalst mereväes sõnadega „Tavapäraselt väga kõrge mainega Eesti kaitseväge on tabanud skandaal“.

Kui Postimehe reporter väidab, et Eesti kaitseväl on tavapäraselt väga kõrge maine, ja Postimees sellist väärinformatsiooni avaldab, siis on kahjuks põhjust rääkida ka skandaalst Eesti ajakirjanduses. Postimehe reporterid kas otseselt varjavad tõtt või on nii ebakompetentsed, et nad ei

tohiks ajakirjanikuna tegutseda.

Mereväge võib õigustatult nimetada Eesti riigikaitse mustaks auguks, sest see neelab maksu-maksjate kulul ressursse, tavaliselt ilma igasuguse kasuliku tulemuseta. Seekordsel skandaalil oli siiski kasulik tulemus. See, et kaitseminister Hannes Hanso ei lubanud järjekordset skandaali kaitseväge juhtkonnal kinni mät-sida, on äärmiselt positiivne, lootustäratav samm õiges suunas. Selliseid sõdureid nagu olid meie vabadussõdalased ja Teises maailmasõjas võitlejad, on maailma ajaloo vähe leida. Eesti sõdurid on teinud au

endale ja Eesti rahvale ka tänapäeva lahingutandritel, meie NATO kohustuste täitmisel.

[Meenutanud väga üksikasjalikult juhtumeid, mis aastate jooksul on kahjuks teinud Eestile häbi korruptsiooni ja ebakompetentsuse pärast meie kaitseväge juhtkonnas, teeb kirjutaja karmi järelduse:] Eesti merevägi, kuigi kulukas, pole lahinguvõimeline, pole võimeline täitma ühtegi vajaliku lahinguülesannet ega ühtegi merepiiri kaitsmise operatsiooni. Mereväe juhtkond pole selleks kaua kõlbulik olnud ja laevade mehitamiseks pole küllaldaselt kvalifitseeritud mereväelasi. Li-

saks sellele on kogu mereväe operatiiv-taktikaline suundumus vale. Eesti merevägi on üles ehitatud peamiselt miine kahjutuks tegema. Oleks huvitav teada, kes oli see riigikaitse juht, kes arvas, et merelt suunatud rünnaku puhul hakkab vaenlane meie territooriaalvett mineerima või et meie peaks neid kahjutuks tegema, et vaenlasele oleks ohutum rünnata? Kui meil endil pole kavatsust mõnele miinidega kaitstud riigile mererünnakut sooritada, oleks kindlasti mõttekam varustada merevägi miiniraalerite asemel miinide ja alustega, mis neid vette lasevad, et saaksime oma randasid rünnaku puhul kaitsta.

Pole kahtlust, senini mereväe ülesehitamisele ja ülalpidamisele kulutatud maksumaksjate raha on mõttetult raisatud. Merevägi on Eesti riigikaitse must auk. See neelab ressursse ilma igasuguse riigikaitseks kasuliku väljundita.

Ma soovitan merevägi praegusel kujul kaotada ning allesjäänud materjal ja kaitsejõudude teenistuseks ja meresõiduks kõlbulik personal liita piirivalvega. Piirivalvel on vähemalt kogu Eesti territooriaalvett kattev mereseire keskus.

Jüri Toomepuu (EKKL-i Teabelehes 23.11.2016)

Austagem ausaid valimisi

Kui toimusid koalitsiooniläbirääkimised, andis Jüri Ratas aeg-ajalt teada kokkuleppimiste tulemustest. Üks sõnum kõlas nii: „E-valimised on ja jäävad – sotsid on nende kaotamise vastu.“ Mul on väga kahju, et sotsiaaldemokraadid viskavad prügikorvi meie rahva meelest austusväärse aususe.

Me kõik teame paberhääletust. Valija esitab valimiskomisjoni liikmele enda isikut tõendava dokumendi. Kontrollitakse, kas valija on selle dokumendi omanik, ning siis ta saab hääletusedel. Kõik on korras ja seaduspärane.

Kuidas aga on e-valimistel? Meil puudub e-hääletusel täielik kontroll selle üle, kas isikut tõendava dokumendi kasutaja on selle tegelik omanik. Et e-valimised kulgeksid sama ausalt kui paberhääletus, peaks arvutil, millega hääletust teostatakse, olema minikaamera, mis teeb hääletajast foto, mida arvuti võrdleb dokumendil olevaga. Kui fotod ühtivad, süttib roheline tuli, ja hääletamine võib toimuda. Kui hääletaja kasutab hoopiski kellegi teise dokumendi, siis arvutil süttib punane tuli, ning hääletamist ei toimu. Mõni aeg tagasi olin valimiste aegu tunnistajaks järgmisele

kõnelusele. Üks härra küsis teiselt: „Kas e-valimistel oled käinud?“ Talle vastati: „Pole mina käinud e-valimistel ega ka tavalistel. Minule see värk üldse ei meeldi! Pealegi, mis see minu hääletus elu siin riigis muudab!“ – „Vaata, mina tahan e-hääletust teha. Kas sa laenad mulle oma passi?“ – „Muidugi võid saada. Ainult et mul pole seda kaasas. Jalutame nüüd koos minu koju, ma annan siis sulle oma passi.“ Tundub anekdoodina, aga selline on elutegelikkus.

Meie riigis on kaks valimissüsteemi – tavavalimine ja e-valimine –, mis erinevad teinetei-

sest nagu õõ ja päev. Erinevus on selles, et tavavalimistel kontrollitakse, kas isikut tõendava dokumendi esitaja on selle tegelik omanik, aga e-valimistel seda ei tehta. Ja nii kummaline kui see pole, nimetatakse meie riigis e-valimisi demokraatliku riigi demokraatlikeks valimisteks! Peale viimaseid Riigikogu valimisi kirjutas üks tuntud õigusteadlane Kesknädalas, et toimunud valimised tuleks lausa tühistada, kuna need olvad põhiseadusevastased. Sest põhiseaduses on kirjas, et Riigikogu valimised toimuvad iga nelja aasta tagant märtsikuu

esimesel pühapäeval. Meil aga alustatakse valimistega juba kusagil poole veebruari pealt, nimetades neid eelvalimisteks, millele järgnevad veel e-valimised. Kumbagi valimisviisi pole põhiseaduses märgitud.

Keskerakond on kogu aeg olnud e-valimiste vastane. Nüüd aga, valitsuse juhterakonnaks saades, muudetakse meelt ja ühinetakse sotsiaaldemokraatliku erakonna nõudmisega e-valimisi jätkata. Kas tõesti Keskerakond, kelle toetaja olen kogu aeg olnud, liitub aususest mitte hoolijatega? Jüri Ratas teatas, et e-valimisi püütakse muuta, tuues need ta-

valimistega ühele ajale. See aga ei muuda midagi. [Valitsusliidu aluspõhimõtetest siiski loeme: „Võrdsustame e-hääletamise ja elukohajärgses jaoskonnas eelvalimise perioodi. Tagame e-hääletamise turvalisuse ja läbipaistvuse.“ – Toim.] Kui Keskerakond ikkagi soovib jätkata e-valimisi, tuleb välja töötada mehhanism, mis selgitab välja, kas e-hääletaja on valija isikut tõendava dokumendi tegelik omanik. Ilma seda tõestamata on e-valimised vaid suur pettus.

Eino Hindrichson, Järvakandi, Rapla maakond

Tallinn 10130, Toom-Rüütli 3/5, Kesknädal

Tulivee teekond

Kus sel asjal ots või algus, nagu öelda, – saagu valgus! – Ei saand läbi Lätiga, nüüd ei saagi Lätita.

Soome somm ja oma rahvas lätlastel kui kalad kahvas, – anna ainult tulivett, et lööks läikima büdzett.

Trambivad nii rajad sisse üle Eesti Lätikesse. Parem panna torujuhe, riikidel et säiliks suhe.

Omavalitsus kuiva seadust Eestis kasutati, teades sommpoiste viinaviga. Tagasi nüüd teevad siga.

Meilt ei osta, meilt ei joo, Lätimaalt kui lobim too. Tagasi too monopoli oma õue, nagu oli!

Kiidakid ka sommid takka, poleks vaja pitka matka läbi terve Viromaa, odavamalt kui siit saab.

Ubinas

Nädala juubilar URMAS SÕÖRUMAA 55

Tänane sünnipäevalaps Urmas Sõõrumaa on tõeliselt õnnesarv- gis sündinud – kui vahepealne mõõn kinnisvaras välja jätta, siis pole valdkonda, kus ta oleks ebaõnnestunud.

Sõõrumaa tähelend algas 1990-ndate aastate algul, kui toonane miilitsatöötaja, idamaiseid võitluskunste valdav mees pandi turvama kõrgeid riigiametnikke, nagu näiteks Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel ja peaminister Edgar Savisaar. See oli aeg, mil kõik, mida käsi puudutas, muutus kullaks. Vaja oli vaid julget pealehakkamist ja entusiasmi, lisaks häid tutvusi ja sidemeid. Sellest kõigest Sõõrumaal oma ameti tõttu tollal puudust polnud. Nii nagu ka tema kolleegil Jaanus Rahumägil, kes sarnaselt Sõõrumaaga asutas oma turvafirma ja sellega ärimaailmas tippu purjetas.

Turvafirmad olid tol ajal, 25 aastat tagasi väga tähtsad asjad. Nad ei tegeelnud poes taskuvarraste jälgimise ja ostukäru kokkulükkamisega nagu praegu. See oli aeg, kui kõik ärimehed käisid ringi, püstol vöö vahel. Tegijamad palkasid endale isikliku turvamehe, mõni lausamitu. Ettevõtjana oli sul valida, kas maksta n-õ katust mõnele hämarale grupeeringule või turvafirmale. Kui grupeeringule maksta ei tahtnud, pidid palkama turvafirma. Isegi pangad, mida tol ajal tekkis Eestis nagu seeni pärast vihma, kasutasid oma töötajate julgustuseks turvafirma teenuseid.

Esimesed sellised turvafirmad olidki Sõõrumaa ettevõtte ESS (*Estonian Security Service* – tõlkes: Eesti Julgestusteenistus) ja Rahumägi firma ESC (*Estonian Security Centre* – tõlkes: Eesti Julgestuskeskus). ESS-ist sai Eestis ja kogu Balti-

Foto Seanpix

kumis juhtiv turvafirma ning turvalisuse sümbol. Turul müüdi raha eest ESS-i kleepse, mille panemine aknale tähendas, et seda ei julgenud vargad puutada. Turvafirma looja ja juhina kuulus Sõõrumaa vaieldamatult Eesti ärieliiti. Koos kadunud Aadu Luukasega juhtis ta kõige suuremaid ärimehi ühendavat Eesti Suureettevõtjate Assotsiatsiooni.

Sõõrumaa müüs oma turvafirma maha 2000. aastal, vahetult pärast Vene kriisi, mil paljud Eesti ettevõtjad, kaasa arvatud Hansapanga asutajad, oma ettevõtteid müüki panid. See oli aeg, mil välismaised, põhiliselt Soome ja Rootsi ettevõtteid hakkasid ilmutama suuremat huvi Eesti turu vastu. Soomlased ja rootslased käisid rahapakkidega

mööda Eestit ringi, meie ärimehed ei suutnud kiusatusele vastu panna ja tegidki oma ettevõtjatest, nende seas Sõõrumaast, said üleöö väga jõukad inimesed, kes ei pea elu lõpuni töö käima.

Alles hiljem on tunnistanud näiteks Hansapanga omanikud, et ettevõtete müük oli nende elu suurim viga. Sellest ajast alates pole keegi suutnud enam oma endist edu korrata. Selle asemel, et panka juhtida ja kõrghoone aknast Tallinna siluetti nautida, peab oma panga maha müünud Jüri Mõis nüüd raha teenimiseks külma ja niisket ilma trotsides elektrijuhtmeid vedama. On ikka suur vahe, kas oled panga või elektrituulikute omanik.

Laias laastus sama lugu on

Sõõrumaaga. Ta proovis kätt kinnisvaras ja asutas mõned aastad tagasi lausa uue turvafirma USS (*Urmas Sõõrumaa Security*), aga sel pole vaatamata suurtele jõupingutustele ja sümbolika sarnasusele ESS-iga olnud kaugelki sellist edu nagu parkümmend aastat tagasi. *Falck*, uue nimega *G4S*, on end turule nii kõvasti sisse söönud, et seda paati kõigutada ei suuda isegi nii võimekas ja selliste sidemetega mees nagu Urmas Sõõrumaa.

Pole siis ime, et see 29. novembri sünnipäevalaps on end viimasel ajal sidunud hoopis muude teemadega nagu esoteerika, viirukisuits, lõhnaseebid, kõhugaasid ja peenisemassaaž ehk, peenemas keeles öelduna, vaimsed praktikad. Avalik-

kust šokeeris uudis, et ta oli mitu nädalat järjest üksi tühjas pimedas ruumis istunud. Paljud arvavad, et Sõõrumaa jaoks on see uus valdkond, mis Eestis veel avastamata ja kus oleks võimalik raha teenida. Aga tegelikkuses on Sõõrumaa oma ettevõtmistes alati selgelnäggijate ja pendeldajate teeneid kasutanud. Esoteerika on olnud tema kolmas armastus turva- ja kinnisvaraäri kõrval. Kas sellest on abi olnud või mitte, aga ärialsel on ta suutnud teha edu toonud otsuseid.

Sõõrumaa on väitnud, et on avastanud enda jaoks viimasel ajal Hiinast pärit taoismi. See on harmoonilist eluviisi propageeriv mõtteviis, mis põhineb kahe jõu (*yin* ja *yang*) vastastikusel mõjul. Taoismi järgi on inimene õnnelik, kui elab harmoonilises kooskõlas keskkonnaga, loodusega. Viimasel ajal, kui maailm on üha enam ülerahvastatud ja reostatud, on taoism kui looduslähedane mõtteviis üha aktuaalsem.

Paljustest teistest ettevõtjatest eristab Sõõrumaad lähedus lihtsate inimestega, see on siis heategevus. On ise pärit lihtsast Raplamaa perest. Esimese eesti ärimehena Sõõrumaa asutas Tartu Ülikooli Sihtasutuse juurde omanimelise stipendiumi, mille eesmärgiks on toetada õigusteaduskonna silmapaistvaid üliõpilasi nende õppe- ja teadustöös, erialastel reisidel ja välismaal stažeerimisel. Igal aastal antakse välja kaks 1600-eurost stipendiumi. Pärast turvafirma müüki asutas Sõõrumaa 2001. aastal heategevusfondi *Dharma*, mille eesmärgiks on toetada laste ja noorte kasvamist. *Dharma* alla on loodud stipendiumifondid, et utsitada asenduskodudes kasvavaid noori koolis rohkem pingutama ja anda ka suurpere-

dest pärit noortele võimalus õppida ülikoolis. Allfondid on mõeldud selleks, et parandada erivajadustega laste enese-teostusvõimalusi ja suurendada ühiskonnas vaimse tervise alast teadlikkust. *Dharma* pakub teadmisi, oskusi ja tuge neile vanematele, kes on laste eest hoolitsemisega kimpus, ning aitab peresid majanduslikult. Nagu mäletame, siis olid suured heategijad Tiitu Silves ning Ene-lin Meusi, kes Sõõrumaaga samal ajal alustasid, aga erinevalt Silvesest ja Meusist jätkus Sõõrumaal oidu vältida suurusehullustust ja heategevusega piiri pidada. Silves ja Meusi jagasid oma suures helduses kõik laiali, ning nõnda lõpetas kaks oma aja Eesti juhtivat ettevõtjat puruvaesena.

Lisaks heategevusele on Sõõrumaa jaoks olnud lahutamatu kaaslane sport. Ta on ise kõva spordimees, on sporti toetanud ja spordi arendamises kaasa löönud. Sõõrumaa on olnud Eesti Olümpiakomitee täitevkomitee liige, Eesti Tennise Liidu president, Eesti Võrkpalli Liidu juhatuse liige, Eesti Autosporti Liidu juhatuse liige. Tänuhäeks tehtud töö eest valiti ta tänavu 15. aprillil Eesti Olümpiakomitee presidendiks.

Vaatamata suurele rahale on Sõõrumaa jäänud lihtsaks eesti poisiks. Tema sünnipäevahommik näeb suure tõenäosusega välja järgmine: ärkab üles, hingab endast välja õõsel kuhjunud sumbunud õhu. Siis masseerib läbi siseorganid ja naeratab maailmale mõnuga – sest suure tõenäosusega naeratab seepeale maailm talle vastu. Siis joob klaasikese sooja vett. Palju õnne ja edu talle tema teekonnal!

Inno Tähismaa,
endine majandusajakirjanik

Jüri Ratas kohtus Võrus erakonnakaaslastega

25. novembril oli Võrumaa keskerakondlastel suur rõõm kohtuda Keskerakonna uue esimehe ja äsja Eesti Vabariigi peaministriks saanud Jüri Ratasega.

Kohtumisele tuli inimesi igast Võrumaa nurgast ja esimeest tervitas saalitäis rahvast suure aplausiga. Kuigi tema ajakava oli kiire, avanes erakonna liikmetel võimalus esitada küsimusi ja esimees andis ülevaate erakonna tööst, ootustest piirkondadele ja uue valitsuse moodustamise protsessist. Võrulased tundsid erilist huvi pensionide ja tulumaksuvaba miinimumi tõstmise vastu.

Jüri Ratas tutvustas madalapalgaliste inimeste sissetulekute suurendamise võimalusi, mis on alati olnud Keskerakonna programmiline seisukoht. Räägiti 500-eurosest tulumaksuvabast miinimumist ja seeläbi netopalgatõusust. Samuti esitati küsimusi ka haldusreformi kohta ja aktsiisipoliitika mõjust piiriäärsetele aladele.

Võrumaa piirkonna esimehe, Riigikogu liikme Anneli Oti sõnul on Võrumaa inimesed väga tänulikud ja hindavad kõrgelt seda, et Keskerakonna esimees leidis juba peaministriametiaja teisel päeval võimaluse külastada Lõuna-Eestit. Inimeste huvi uue koalitsiooni eesmärkide ja Keskerakonna programmiliste eesmärkide kohta valitsusliidu aluspõhimõtetes oli ootusrikas. Uuelt võimuliidult oodatakse olulisi muutusi, samuti loodetakse, et maainimeste mured ja ettepanekud leidavad valitsuse tegevuskavas kajastumist. **Kn**

Kohtumised Tartus

Teisipäeval, 6. detsembril kell 10–12 nõustab abivajajaid jurist Asta Liivak tasuta Keskerakonna Tartu büroos. Info ja registreerimine tel. 5568 2756

Teisipäeval, 6. detsembril kell 18:00 Keskerakonna piirkonna esimehe, prof. Aadu Musta infotund raekoja saalis.

KESKNÄDALA SOODUSKAMPAANIA!

Telli Kesknädal terveks aastaks soodushinnaga. Vaid 25 eurot aastatellimuse eest! Ära jäta võimalust kasutamata ja säästa 10 eurot!

Tellida saab: Telefonil 617 77 17 ✨ Meiliga tellimine@expresspost.ee ✨ Veebikeskkonnas www.tellimine.ee